

DOI 10.1515/ruch-2017-0078

O NORWIDZIE KOMPARATYSTYCZNIE
(KRAKÓW, 18 KWIETNIA 2016)

IZABELA PISAREK*

O NORWIDZIE KOMPARATYSTYCZNIE (KRAKÓW, 18 KWIETNIA 2016)

IZABELA PISAREK*

W dniu 18 kwietnia 2016 roku na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie odbyła się konferencja naukowa pod tytułem *O Norwidzie komparatystycznie. Twórczość Cypriana Kamila Norwida w perspektywie porównawczej*, zorganizowana przez Katedrę Komparatystyki Literackiej. W wydarzeniu uczestniczyli również uczeni związani z Ośrodkiem Badań nad Twórczością Cypriana Norwida KUL. Obradom przysłuchiwali się licznie zgromadzeni studenci Wydziału Polonistyki. Działalność twórcza Norwida została omówiona z bardzo różnych perspektyw, poczynawszy od porównań z Waltem Whitmanem czy Charles'em Baudelaire'em, przez omówienia konkretnych motywów, po zagadnienia synkretyczne i przekładowe.

Pierwszy panel poświęcono tematyce prawnej i światopoglądowej Norwida. Piotr Chlebow-ski (Katolicki Uniwersytet Lubelski) przeanalizował proces przedstawiony w poemacie *Quidam*. Odwołując się do wiedzy ówczesnych historyków prawa, udowodnił dużą świadomość autora oraz jego znajomość rzymskiego prawa. Jego zdaniem o rozeznaniu Norwida w wielu źródłach – nie tylko apologetycznych – świadczy brak jednostronności i unikanie ocen historycznych przez pisarza. Arent van Nieuwerkerken (Universiteit van Amsterdam) natomiast omówił przejawy światopoglądu scjentyistycznego w twórczości poety. Dostrzegł w jego dziełach bowiem obecność dyskusji teologii krytycznej oraz nauki pozytywnej, a sięgając po takie dzieła jak *Rzecz o wolności słowa* oraz *Vade-mecum*, dowiódł obecności zarówno świeckich, jak i sakralnych modeli świadomości w dojrzałej poezji Norwida. Ostatnie wystąpienie tej części obrad nawiązywało już także do kolejnej sesji, w której mowa była o powiązaniach artysty z innymi twórcami. Jakub Czernik (Uniwersytet Jagielloński), mimo braku dowodów na zaistnienie „faktycznej” interakcji między autorami, podjął próbę wskazania pewnego pokrewieństwa myśli u Cypriana Kamila Norwida i Walta Whitmana na temat demokracji w różnych jej formach.

Wystąpienie Łukasza Niewczasa (Katolicki Uniwersytet Lubelski) stanowiło przyczynek do refleksji na temat możliwości identyfikacji Norwida z nurtami artystycznymi epoki. Prelegent skupił się na związkach artysty z parnasizmem, przedstawił zarówno wskazania, jak i wątpliwości związane z takim skategoryzowaniem Norwida. Złożoność poruszonego przez Niewczasa problemu podkreśliła dyskusja, prowadząca do pytania o to czy bezwzględna klasyfikacja twórców jest konieczna i w niektórych przypadkach w ogóle możliwa. Natomiast Magdalena Siwiec (Uniwersytet Jagielloński) przedstawiła podobieństwa niektórych motywów w poezji Cypriana Norwida oraz Charles'a Baudelaire'a. W oparciu o *Kwiaty zła* i *Vade-mecum* omówione zostały między innymi obraz miasta (wstręt wobec niego, jego degeneracja i infernalny charakter), upadek sztuki, trudność tworzenia wobec wielkich poprzedników oraz relacja z odbiorcą.

Część poobiednią otworzyła prezentacja Iwony Puchalskiej (Uniwersytet Jagielloński), która skupiła się na improwizacji w twórczości Norwida. Omówione zostały zarówno teksty tak zatytułowane (choć, jak sugerowała prelegentka, brak jednoznacznych dowodów na taką ich naturę – jest to raczej twórczy impuls, improwizacja na poziomie myśli), jak i te, które noszą jedynie

* Izabela Pisarek – doktorantka, Wydział Polonistyki UJ.

znamiona takiego powstawania (estetyka szkicu, niegotowość przesłania, nastawienie na wrażenia estetyczne). Olga Płaszczewska (Uniwersytet Jagielloński) przedstawiła natomiast obecność Cypriana Kamila Norwida w kulturze Włoch przez pryzmat przekładów jego twórczości. Choć włoskich tłumaczeń dzieł poety ukazało się zaskakująco dużo, większość niestety prezentowała niski poziom. Niespodziewany okazał się również dobór opracowanych tekstów, popularnością cieszył się między innymi *Bema pamięci żałobny rapsod* – tekst hermetyczny ze względu na swoje odniesienia historyczne i kulturowe.

Ostatni panel, związany z aktywnością poety także w innych dziedzinach sztuki, rozpoczął referat Edyty Chlebowskiej (Katolicki Uniwersytet Lubelski), która prześledziła wizerunki Chrystusa zawarte w Norwidowskim *Albumie Orbis*. Odwoływała się nie tylko do kopiowanych przez Norwida oryginałów, ale także do źródeł tych przedstawień. Szczególną uwagę poświęciła „szmaragdowemu” Chrystusowi-gemme, którą Norwid był szczególnie zainteresowany. Małgorzata Sokalska (Uniwersytet Jagielloński) porównała Norwidowski dramat *Wanda* z późniejszymi librettami skupionymi wokół tej samej legendy (zwraca uwagę fakt, że tylko jedna z tych licznych propozycji została zrealizowana i wystawiona). Dzieła zostały omówione zarówno pod względem treści, która w niektórych wersjach zmieniana była na bardziej melodramatyczną, jak i formy: użycia chórów poszczególnych grup społecznych, sposobu dramatyzacji sceny finałowej, muzyczności języka Norwida.

Na koniec Maria Korytowska (Uniwersytet Jagielloński) zaprezentowała pomysł na zestawienie krytycznego pisarstwa Roberta Schumanna z *Promethidionem* Cypriana Norwida, którego podstawą stały się podobieństwo tematyczne i charakterystyczna konstrukcja dialogiczna. Natomiast wartą zbadania różnicą okazał się problem autoironii, wyraźnie obecnej u Schumanna, a niewystępującej w poważnym poemacie Norwida – stąd też tytuł wystąpienia brzmiący *Karnawał i patos*.

Ta niezwykle interesująca konferencja, wbrew wąskiemu, specjalistycznemu tematowi, dzięki przyjętej optyce komparatystycznej zgromadziła znawców odmiennych dziedzin, ukazując tym samym Cypriana Norwida z perspektywy bardzo różnych dyscyplin: od prawa przez historię sztuki, dzieje idei po przekładoznawstwo. Przyglądano się jego wiedzy i świadomości, inspiracjom oraz wpływom. Wskazywanie powiązań twórcy z otaczającą go rzeczywistością okazało się równocześnie nieustannie podkreślać jego odrębność, co niejednokrotnie stawało się powodem do dyskusji. To spotkanie niewątpliwie odsłoniło ciekawe konteksty pisarstwa Norwida i wątki warte dalszego zgłębiania.
